

MTA NYELVTUDOMÁNYI INTÉZET

1068 Budapest, Benczúr u. 33.

1394 Budapest Pf. 360.

Tel.: 351-0413, 321-4830; Fax: 322-9297

E-mail: linginst@nytud.hu

Honlap: www.nytud.hu

Igazgató: Kenesei István

**A Magyar Tudományos Akadémia
Nyelvtudományi Intézetének
tudományos beszámolója a 2010. évről**

I. A KUTATÓHELY FŐ FELADATAI 2010-BEN

Elméleti nyelvészeti és grammatikai kutatások – vizsgálatok a fonetika, fonológia, morfológia és szintaxis egyes tárgyköreiben (analógiás jelenségek, a fókusz szintaxisa, szemantikája, pragmatikája); a *Magyar generatív történeti szintaxis* projektum munkálatainak folytatása, a teljes ómagyar kori adatbázis kiépítése, az ómagyar kori mondattani változások elemzése. **Kísérletes nyelvészeti kutatások** – *A nyelvi rekurzió neurolingvisztikai alapjainak vizsgálata*; az afázia és az Alzheimer-kór nyelvi aspektusainak vizsgálata; kutatások a gyermeknyelv és a nyelvelsajátítás tárgyköreiben. **Két- és többnyelvűségi vizsgálatok** – a kétnyelvűség, az oktatás és a nyelvmegőrzés összefüggéseinek elemzése, siketek és cigány gyermekek nyelvhasználatának vizsgálata, a cigány nyelvekről kialakult ideológiák vizsgálata. **Finnugrisztikai és nyelvtörténeti kutatások** – morfológiai elemzők fejlesztése, korpusz- és adatbázis-építés (nyelvtörténet, uráli nyelvek); egyes kis finnugor nyelvek leírása, szótári anyagok gondozása; *A középmagyar kor mondattana* c. kutatás lezárása. **Fonetikai kutatások** – a spontán beszéd jelenségeinek kutatása, a BEA spontánbeszéd-adatbázis folyamatos fejlesztése. **Nyelvtechnológiai és élőnyelvi kutatások** – A Magyar Nemzeti Szövegtár bővítése és felújítása, a Nyelv- és Beszédtechnológiai Platform munkáinak lezárása; az *iTranslate4* nemzetközi projektum elindítása; adatbázisok és elemző technológiák fejlesztése; szociolingvisztikai kutatások a nyelvcsere és a nyelvi másság tárgykörében; a nyelvművelés, nyelvi normativitás, helyesírás, utónévadás egyes elvi kérdéseinek vizsgálata. **Lexikológiai és lexikográfiai munkálatok** – *A magyar nyelv nagyszótára* 4. kötetének szócikkírása, szerkesztése, kódolása, az 5. kötet előkészítése; az *Új magyar tájszótár* 5. (Sz–Zs) kötetének kiadása; egy új etimológiai szótár előkészítő munkálatai. **Orientalisztikai kutatások** – Török források feldolgozása, a *Turkologischer Anzeiger* nemzetközi bibliográfia folyamatos szerkesztése; a hagyományos kínai udvariasság kutatása; az egyiptomi etimológiai szótár 4. kötetének munkálatai; egyes anatóliai nyelvek történeti szempontú vizsgálata. **Felsőoktatás** – az MTA–ELTE Elméleti Nyelvészet Intézeti Tanszékének a működtetése (alapszak, mesterszak, doktori program). **Közönségszolgálati és szaktanácsadói tevékenység, országos nyelvészeti tudományos információs központ működtetése, tudományos rendezvények szervezése.**

II. A 2010-BEN ELÉRT KIEMELKEDŐ KUTATÁSI ÉS MÁS JELLEGŰ EREDMÉNYEK

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Elméleti nyelvészeti és grammatikai kutatások

Mondattani kutatások

Elkészült a fókusz- és prozódia leképezésben betöltött szerepét vizsgáló kísérletek leíró elemzése. Véglegesedett az alanyokból és tárgyakkól történő kiemelés derivációs modellje. Modellezték a mondatszerkezet egymásra épülő lokális tartományainak hatását a főnévi kifejezések hatókör-értelmezési lehetőségeire. Monografikus formában elkészítették a magyar mondat részleges szórendi szabadságának a modelljét a generatív nyelvelmélet ún. minimalista elméletének keretében. Kidolgozták a főmondatoktól eltérő szintaxisú mellékmondatok tulajdonságainak levezetését általános mondattani elvekből és folyamatokból. A *Minimalist Approaches to Syntactic Locality* című kötet szerkesztés alatt áll. Tanulmány készült a mai magyar nyelv fókusz-előfeltevés szerkezet előfeltevés eleméről, továbbá a mellérendelő alannal és tárggyal való igei egyeztetéséről. Továbbfejlesztették a kimerítően értelmezett fókuszos szerkezeteknek az elemzését a magyar illetve az univerzális grammatika kereteiben. A Routledge Publishers által kezdeményezett – külföldi társszerzővel megírandó –

magyar nyelvtani kézikönyv előkészítő munkálatai lezajlottak, a részletes szinopszis elkészült, a kiadó elfogadta és a szerződést megkötötte.

Fonológiai és morfológiai kutatások

Az analógiás nyelvtanelméletet alkalmazták a magyar nyelv egyes morfonológiai jelenségeinek leírására és értelmezésére (defektivitás, variáció, allomorfia). Továbbfejlesztették a variáció és az opcionális leírásának módszertanát. Ezt a megközelítést sikerrel alkalmazták a kötőhangzókkal és a magánhangzó-illeszkedéssel kapcsolatos ingadozásokra. Igazolták, hogy a nyelvi variáció olyan területeken jelentkezik, ahogy több, egymásnak ellentmondó nagyjából azonos erősségű analógiás hatás érvényesül, ahol egy analógiás hatás ereje a gyakoriságtól függ. Az *Optimális esszék a magyar fonológiáról* című tanulmánykötetből két fejezetet írtak meg. Elkészült az 1,5 millió tételes elektronikus kiejtési szótár (*Magyar szavak elektronikus kiejtési szótára*, 2010), a világhálón hozzáférhető (<http://beszedmuhely.tmit.bme.hu/mksz>, <http://magyarbeszed.tmit.bme.hu>). A zengőhangok és a zöngés réshangok fonológiai viselkedésének fonetikai lehorgonyozhatóságát vizsgálva különösen a részleges zöngésségi neutralizáció akusztikai és percepciósi tulajdonságait jellemezték. Az eredmények beszédtechnológiai alkalmazása is lehetséges, főként a beszédsegmentálás és beszélő normalizálás területén.

Szemantikai kutatások

A tagadószt tartalmazó, de nem valamely állítás tagadását jelentő magyar felkiáltó mondatok, ill. a kétféle magyar eldöntendő kérdéstípus szemantikai-pragmatikai tulajdonságait jellemezték. A magyar topik ill. kontrasztív topik prozódiajának kísérletes vizsgálata részben alátámasztotta, kisebb részben azonban cáfolta a korábbi megfigyeléseket. Elkészült egy áttekintés az információszerkezet magyar nyelvben való kifejezéséről, és a *The Year's Work in English Studies* kritikai bibliográfia *English Language* c. fejezetében a szemantikáról szóló rész. Elvégezték a magyar fókusz mondatjelentéshez történő hozzájárulásának ábrázolását dinamikus szemantikai keretben, leírták a fókusz előfeltevésének kölcsönhatásait a kvantorokkal és a mondatban előforduló többi előfeltevéssel, valamint a fókusz pozícióban előforduló utalószók szemantikáját, kölcsönhatásukat az alárendelő mellékmondatban található fókusszal.

Kísérletes nyelvészeti kutatások

Neurolingvisztikai kutatások

A *nyelvi rekurzió neurolingvisztikai alapjait* vizsgáló projektumban kísérletileg vizsgáltak afáziás személyeket, a tudatelméleti beágyazás jelenségét tanulmányozandó. Az eredmények a nyelvi-szintaktikai és a tudatelméleti beágyazás interakcióját mutatják, egy közös kognitív rekurzió modullal. Az Alzheimer-kóros személyek nyelvi rekurzív képességeit leíró kutatás eredményei szerint az enyhe és középsúlyos szakaszban a szintaktikai rekurziót jelző szerkezeti beágyazódások épek maradnak, viszont a tudatelméleti beágyazás képessége korlátozódik az Alzheimer-kór középső szakaszára. Ebben a szakaszban a személyek agrammatikus beszédértést mutatnak, miközben a beszédprodukciónak ép marad. A spontán beszéd idői sajátosságainak Alzheimer-kórosokon végzett kutatása kimutatta, hogy a verbális munkamemória kapacitása fokozatosan és folyamatosan korlátozódik a kór előrehaladtával. A fonológiai rövid távú memória az enyhe és a középsúlyos Alzheimer-kórban szenvedő betegek esetében intakt, viszont a verbális alapú munkamemória — amely komplex emlékezeti folyamatokat érint — sérül a betegség középsúlyos állapotától kezdődően.

Pszicholingvisztikai kutatások

A nyelvfejlődési zavar kísérletes vizsgálatában azt tapasztalták, hogy e csoport tagjai jelentősen elmaradtak a kontrollcsoporttól az esetragok pótlásában; különösen a nem téri szerepű ragokkal voltak nehézségeik, ami inkább a lexikális tanulás és előhívás nehézségeire utal, és az esetjelölés általános deficitje ellen szól. A vonatkozó mellékmondatok elsajátítását vizsgáló kutatásban kiderült, hogy a szintaktikai feldolgozás különbségeit 6-10 éves korban nagyrészt

a munkamemória egyéni különbségei, gyakorisági és ragészlelhetőségi hatások okozzák. Spontánbeszéd-vizsgálatok a nyelvfejlődési zavar fő tüneteit diagnosztizálták. A korai nyelvi fejlődés kérdőíves vizsgálata megerősítette a korábbi magyar morfológia fejlődéskronológiai adatait, és a produktív ragozási rendszer gyorsabb fejlődését mutatták az angolhoz képest. Egy másik kutatás eredményei szerint a gyermekek többsége 8 éves korban már érti az ellentétben alapuló iróniát, s az ironikus beszélői attitűdöt, tehát az irónia megértésének kezdete korábbi életszakaszra, 6-7 éves korra tehető. A kapott eredmények az anyanyelvi nevelés számára szolgálhatnak tanulságokkal.

A vázolt neurolingvisztikai és pszicholingvisztikai belátások, empirikus tesztek és módszerek jelentős diagnosztikus felhasználhatósággal rendelkeznek az afázia különböző típusainak, az agyi katasztrófák miatti nyelvi zavarok megállapításában, diagnózisában, valamint a középsúlyos Alzheimer-kór jellemzésében. Az orvosi gyakorlatban is alkalmazhatók. A nyelvi zavarok kutatásából kapott eredmények — elméleti relevanciájukon kívül — rendkívül hasznosak a nyelvi-kommunikációs nevelés és az iskolai gyakorlat szempontjából.

Két- és többnyelvűségi vizsgálatok, társadalmi nyelvészet, kisebbségi nyelvek kutatása

A Többnyelvűségi Kutatóközpont (TKK) működtetése

A Mercator Network of Language Diversity Centers tagjaként egy öt országot magában foglaló nemzetközi projektumban (EACEA Lifelong Learning Programme) a TKK ellátta a hazai koordinátori és kutatási feladatokat. Kelet-európai központként megismertette a nyugat-európai partnerekkel a régió egyes nemzeteinek a kisebbségkutatással kapcsolatos eredményeit, elősegítve a minőségi kutatói szemlélet, a jól működő kutatási gyakorlatok elterjesztését a régión belül és az Európai Unió egészében.

2010-ben indult projektum az NKTH–Mecenatúra: *Európai többnyelvűség: gyakorlatok és távlatok Kelet-Közép-Európában*. A Többnyelvűségi Kutatóközpont a magyar EU elnökség égisze alatt nagyszabású nemzetközi konferenciát készített elő Budapesten. Ennek és az ebből eredő tanulmánykötetnek és tudásbázisnak fő célja a témában érintett kiemelkedő nemzetközi szakemberek megszólaltatása, a kutatók, politikusok, a gazdaság és a civil szféra képviselőinek bevonása nemzeti, regionális és uniós szinten is, annak érdekében, hogy a többnyelvűség különböző területein működő szereplők között hatékony párbeszéd alakulhasson ki.

Megvédésre került egy doktori disszertáció az erdélyi ún. gábor roma közösségek nyelvi ideológiájáról és gyakorlatáról, anyagából magyar és angol nyelvű tanulmány is jelent meg. Áttekintő tanulmány készült a nyelvi ideológiák antropológiai nyelvészeti elméleteiről. A két- vagy többnyelvű roma közösségek leírása, nyelvük és nyelvhasználatuk jellemzése rendkívül fontos az egyedülálló kulturális értékek megőrzésében is.

A *nyelvi másság dimenziói* című projektum feldolgozásának folytatásában a nyelvi attitűdökről készültek újabb vizsgálatok. A kutatás a nyelvi attitűdök és a nyelvhasználat interakciójára összpontosult.

Finnugor nyelvészeti kutatások

Elkészült és *Uralonet* néven az interneten hozzáférhetővé vált az Uráli Etimológiai Adatbázis anyaga (136 nyelvből, 223 dialektusból szerepelnek adatok: 1876 rekonstruált alapnyelvi alak, 4688 rekonstruált alapjelentés, összesen 21 829 nyelvi adat). A *nganaszan nyelv számítógépes morfológiai elemzése* elnevezésű projekt munkálatai befejeződtek, ezzel megvalósult a nemzetközi viszonylatban is legelső ilyen jellegű elemző az erősen veszélyeztetett kategóriába tartozó szamojéd nyelvek körében. Ugyancsak lezárult *Az obi-ugor nyelvek számítógépes morfológiai elemzése* projektum keretében folyó fejlesztés, és további elemzők fejlesztésében is számottevő előrehaladást értek el. Elkészültek továbbá Munkácsi Bernát és Kálmán Béla

Wogulisches Wörterbuch c. szótárának digitalizálásával és manuális javításával, ezzel az anyag készen áll a számítógéppel kereshető változat elkészítéséhez.

Tanulmány jelent meg az orosz nyelvnek a komi-permjákra gyakorolt hatásáról. Több a hantik körében végzett terepmunka anyagát dolgozták fel, a 2009-es szibériai, hantik közötti terepmunkából egy feldolgozott szöveg közzétételére került sor és egy szociolingvisztikai jellegű tanulmány készült el. Az obi-ugor feltételes mondatszerkezeteket leíró munka keretében elkészült a déli manysi szerkezetek elemzése, s a kérdésre vonatkozó eddigi szakirodalom kritikai értékelése. Úttörő jellegű tanulmányok jelentek meg és előadások hangzottak el a szamojéd nyelvek közötti kontaktusról. Tanulmány jelent meg az *ad* jelentésű nganaszan ige tipológiájáról.

Nyelvtörténeti kutatások

A *Magyar generatív történeti szintaxis* projektum munkálatai keretében megtörtént az ómagyar szöveganyag digitalizálása és részleges normalizálása, és elkészült hozzá egy kereső-program. Tanulmányok készültek az ómagyar mondatszerkezet egészéről és ezen belül a funkcionális kategóriák alakulásáról, a szórendi változásokról, az ómagyar főnévi szerkezet történetéről, valamint az ősmagyar és ómagyar kor közötti változásokról.

Általános nyelvtörténeti téren több tanulmány és egy előadás készült az adat és a nyelvtörténet/diakrónia összefüggéséről, valamint a hangváltozások osztályozásáról. A magyar nyelvtörténet terén a *Morfológiailag elemzett adatbázis a magánéleti nyelvhasználat köréből* c. kutatás keretében 5 ívnyi szöveg normalizálása készült el, ebből kb. 1,5 ívnyi perszövegnek kész a morfológiai elemzése is. Az ó- és középmagyar nyelvtörténeti kutatások során tanulmány készült a latin hatásról az egyes/többes számú formák váltakozásában a mennyiség kifejezésével kapcsolatos jelzők tekintetében, valamint könyvet állítottak össze a kódexekben fellelhető imádságokból (100 tétel), a mai olvasó számára értelmezhetővé tett szöveggel, mely a Tinta Kiadónál vár megjelenésre. Latin nyelvtörténetből fonológiai és morfológiai elemzéseket publikáltak és tartottak előadásokat.

Fonetikai kutatások

A nemzetközi tekintetben is jelentős BEA spontánbeszéd-adatbázis 36 adatközlő hangfelvételével bővült a kialakított protokoll szerint. Pályázati keretben további 46 beszélő hanganyagát rögzítették. Ezzel az adatbázisban 186 adatközlő hangfelvétele található, összesen mintegy 1.400.000 szó. A hangfelvételek jelenlegi teljes időtartama mintegy 156 órányi. Elvégezték valamennyi meglévő felvétel műfajonként részekre bontott archiválását, amely az azonnali lekérdezhetőséget teszi lehetővé. A tárgyévben valamennyi hangfelvétel elsődleges átirata elkészült. E spontán beszédanyag vizsgálata alapján számos új folyamat és tény vált ismertté, amelyek hozzájárulnak a beszédprodukciónak mechanizmus univerzális és nyelvspecifikus megismeréséhez. A kiejtés tervezésének és megvalósulásának összefüggéseit igazolják a beszédhangok frekvencia- és időszerkezetének adatolt módosulásai; a beszédtervezés és kivitelezés diszharmóniájának tényei pedig a rejtett működésekre, illetve a szinkrón nyelvhasználati változásokra utalnak. Az adatbázis és a felhasználásával kapott eredmények több ponton alkalmazhatók a beszédtechnológiában is. Az atipikus beszéd kutatási eredményei (diszfónia, dadogás, gyermekek beszédészlelési és beszédmegértési zavarai, hallássérültek beszéde) közvetlenül is felhasználhatók a gyakorlatban: a diagnosztikában és a beszédterápiában.

Élőnyelvi kutatások

Befejeződött a Budapesti Szociolingvisztikai Interjú második változata (BUSZI-2) egydimenziós tesztadatainak közzétételét szolgáló munkálat. Ennek eredményeképpen megszületett egy 91 oldalas publikáció (<http://nytud.hu/buszi/index.html>). Az anyag alapján végzett kutatások fő célja rávilágítani egyes szociolingvisztikai ismérvek relevanciájára a beszélt nyelv elemzé-

sében. Ennek keretében az *l* variabilitásával kapcsolatban olyan újszerű eredmények születtek, amelyek a 20. sz. végi budapesti beszélőket jellemzik. Elkészült továbbá az 1990-ben elkezdett magyarországi longitudinális nyelvcsere-kutatás harmadik terepmunkája, amelynek keretében sikerült ugyanazzal a 30 adatközlővel újra szociolingvisztikai interjút készíteni. Előtanulmány készült a mai névadási motívumok pontos feltérképezésére, mely alapja annak a munkának, amelynek keretében készül a névválasztás kognitív térképének felvázolása. A BUSZI-3 és BUSZI-4 adatbázisban 173 interjú tesztadatainak első kódolása befejeződött. A *Sociolinguistica* nemzetközi évkönyv felkérésére elkészült 11 oldalban a 2009. évben megjelent magyarországi, illetve a magyar nyelvvel kapcsolatos szociolingvisztikai bibliográfia.

Orientalisztika

A távol-keleti kutatások terén egy megjelent monográfia és több cikk foglalta össze a hagyományos kínai udvariasság eltűnésének és a modern udvariasság megjelenésének leírását. Folytatódott a kínai nyelv állítmányi szintű határozói módosító szerkezeteinek vizsgálata, elsősorban annak feltárásával, hogy ezek hogyan kezelhetők egy széles körben ismert predikációs modell segítségével. Befejeződött a kínai nyelv kutatása közép- és kelet-európai történetének feldolgozása, az eredmény egy angol és egy magyar nyelvű tanulmány. Elkészült továbbá egy tanulmány a tibeti nyelvben található mongol elemekről.

Az anatóliai nyelvek vizsgálata során több, a luvi és a hettita nyelvet érintő nyelvtörténeti és filológiai kérdést sikerült tisztázni. Kimutatták, hogy a gyakori feltételezéssel szemben az egyiptomi nyelvben nincsenek számottevő mennyiségben hettita vagy luvi jövevényszavak. A latin *v*-perfectum kialakulására vonatkozólag új hipotézis felvázolására került sor, néhány új hangtörvényre való javaslattétellel együtt. Elindult az egyiptomi etimológiai szótár újabb kötetének anyaggyűjtése, és elkészült egy összehasonlító afroázsiai hangtani tanulmánykötet.

Elkészült és megjelent a nemzetközi turkológiai bibliográfia (*Turkologischer Anzeiger*), valamint az *Archivum Ottomanicum* esedékes kötete. Folytatódott az iraklioni (Kréta) Vikelai Könyvtár török kádi regisztereinek feldolgozása (két kötet megjelent, a következő előkészületben van). A törökországi török nyelv bibliográfiájának készülöben levő új, 1975 előtti részéhez mintegy 3500 tételt gyűjtöttek.

Lexikológiai és lexikográfiai munkálatok

A nagyszótári munkálatok keretében folytatódott a 4. szótári kötet *d*, *dzs* betűs szócikkeinek írása, a *C–Dzs* kötet elkészült szócikkeinek szerkesztése, nyelvi-lexikográfiai és szaklektorálása, a címszavak morfológiai kódolása. Megtörténtek a 3. (*B*) kötet gépi ellenőrzési és szövegrendező munkálatai. Folytatódott az *e–é* betűs címszólista összeállítása. Elkészült az elektronikus korpusz és a cédulás forrásjegyzék filológiai adatainak összehangolása. Befejeztek az *Új magyar tájszótár* 5. (*Sz–Zs*) kötetének szövegrendező munkálatai, a kézirat számítógépes nyomdai előkészítése, tördelése, korrektúrázása. Az év végén a kötet megjelent az Akadémiai Kiadó gondozásában. Ezzel egy hatvan éve elkezdett vállalkozás zárult le, és teljessé vált az a sorozat, amely hozzáférhetővé teszi az 1890 és 1960 között összegyűjtött, nyomtatott forrásokban közzétett és kézirat forrásokban szétszórta fellelhető hatalmas tájszóanyagot. A teljes szótár 120 ezer szócikkben elrendezve mintegy 600 ezer adatot dolgoz fel, feltüntetve azok pontos forrását és földrajzi lelőhelyét.

Nyelvtechnológiai kutatás és fejlesztés

Elkészült a *Nyelv- és Beszédtechnológiai Platform* Megvalósítási Terve, melynek célja, hogy a következő tíz év állami finanszírozási terveihez szolgáljon szakmai stratégiai iránymutatás-ként. Az *iTranslate4.eu* projekt fejlesztéseinek eredményeként 2011 márciusára megnyílik az EU összes hivatalos nyelve között a lehető legjobb minőségű fordítást biztosító fordítórendszer portálja. A közönségszolgálati *Nyelvi Portál* kialakítását célzó projektumban befejeződött

a rendszer mögött álló annotált szótárak összeállítása. Tesztelés céljából elkészült a tulajdonneveket tartalmazó szótárak lekérdezőfelülete. Folytatódtak a CLARIN projektum keretében a bölcsészet- és társadalomtudományokkal foglalkozó szakemberek támogatását szolgáló munkálatok, illetve az ezen csoportoknak való rendszeres nyelvtechnológiai tanácsadás, ezzel elősegítve a humaniorák kutatásainak tárgyát képző szövegek digitális feldolgozását, az azokhoz történő hozzáférést. A magyar CLARIN hálózat Stratégiai Kutatási Infrastruktúra minősítést kapott a NEKIFUT regiszterben. Ezt az elismerést a humán- és társadalomtudományi ágban összesen két infrastruktúra érdemelte ki.

Több éves fejlesztőmunka eredményeként elkészült a *Magyar igei szerkezetek* című szótár. A nemzetközileg is élenjáró nyelvtechnológiai eljárással előállított igeszerkezet-gyakorisági szótár, hiánypótló mű, amely a nyelvésztársadalom és a nagyközönség érdeklődésére is számíthat valamint fontos szerepet játszhat a magyar nyelvtechnológiai alkalmazások kifejlesztésében. Egy átfogó magyar nyelvű tanulmány és két nemzetközi konferencia-publikáció is megjelent a szótár készítésének módszertanáról.

OTKA-támogatással indult el a magyar társadalomtudományi folyóiratok hivatkozási listáinak adatbázisba szervezése: felmérték a Magyarországon megjelenő társadalomtudományi folyóiratokat (az adatbázisban szereplő 193 folyóirat a magyarországi kiadványok átfogó metaszetét adja). Az alapadatok feldolgozása után elkészült annak az adatbázisnak a rendszerterve, amely lehetővé teszi a feldolgozandó hivatkozások kezelését.

A fentebb részletezett alapkutatási eredmények számos hazai és nemzetközi konferencia-előadásban, valamint különféle tudományos publikációkban testesültek meg.

Nyelvművelés, nyelvi tanácsadás, szolgáltató tevékenységek

A kutatás oldaláról publikációk, előadások, előtanulmányok születtek a nyelvművelés, nyelvi normativitás kérdéskörében, a nyelvi mítoszok és babonák kutatásában, összekapcsolva a nyelvi tanácsadási gyakorlattal. A névtani kutatások a mai névadási motívumok pontosabb feltérképezésére törekedtek, melynek alapján készül a névválasztás kognitív térképének felvázolása és egy olyan, több szempontú számítógépes keresőrendszer, amely segíti a szülők névválasztását, az adatbázisból a számukra megfelelő név kikeresését és a név jellegzetességeinek megismerését. Az utónév-szakvéleményezési munkacsoport az intézetben erre a célra létrehozott Utónévbizottsággal és a Nyelvtechnológiai Kutatócsoporttal együttműködve látta el a hatósági anyagkönyvezésre beterjesztett új utónevek nyelvi szakvéleményezését és a bejegyzésre alkalmasnak tartott nevek gondozását.

A szolgáltatói oldalon folyamatosan működött a nyelvi tanácsadó szolgálat (közönségszolgálati levelek, e-mailek helyesírási, nyelvhasználati kérdésekre, helyesírási telefonos szolgálat, eseti nyelvi lektorálás, szakvélemények készítése). Folyt egy automatikus és interaktív helyesírási tanácsadó program fejlesztése, egyes munkatársak pedig részt vettek az MTA Magyar Nyelvi Bizottságának az *A magyar helyesírás szabályai* 11. kiadását felülvizsgáló, a 12. kiadást előkészítő munkájában.

Az intézet a beérkező igényeknek megfelelően folyamatosan számítógépes nyelvészeti támogatást ad különböző nyelvészeti kutatásoknak, nyelvi adatokat szolgáltat, egyéni kéréseket teljesít főként a Magyar Nemzeti Szövegtár tekintetében.

Könyvtár

A könyvtár állománya 2010-ben 426 könyvvel gyarapodott. Az elektronikus katalógus 2362 rekorddal bővült. Az év során 3687 online és 1493 személyes látogatót regisztráltak, katalógusukban 9874-szer kerestek. Folytatták a *Magyar Nyelv* és *Magyar Nyelvőr* eddig megjelent évfolyamainak digitalizálását. A *Nyelvtudományi Közlemények* hasonló digitális kiadása

2010-ben megjelent. Az elszámolási évben került hozzánk Rédei Károly több ezer kötetnyi hagyatéka, melynek feldolgozása, katalogizálása jelenleg is folyik.

b) Párbeszéd a tudomány és a társadalom között

Az intézet a legkülönbözőbb módokon és csatornákon áll folyamatos kapcsolatban a társadalom jelentős rétegeivel:

Nyilvános elérésű adatbázisok, fordítórendszer

- Az intézetben fejlesztett és készülő nyelvi adatbázisok, többek között az anyanyelv iránti általános érdeklődés következtében is, széles körű társadalmi figyelemre tartanak számot (például a *Magyar Nemzeti Szövegtár*nak 687 regisztrált felhasználója van, akiktől 2010-ben 59.727 lekérdezést regisztráltak), ezen adatbázisok az anyanyelvi kulturális örökség digitális formában őrzött részei, melyek referenciapontként szolgálnak nemcsak a tudományos kutatásban, hanem a közgondolkodásban, az anyanyelv iránt érdeklődők körében is.
- A *Történeti szintaxis és a Morfológiailag elemzett adatbázis a magánéleti nyelvhasználat köréből* projektumok keretében készülő nyilvános adatbázisok részeként 2010-ben az ómagyar szövegek ún. normalizálása zajlott.
- Az *Uralonet* olyan interneten elérhető etimológiai adatbázis, amely kutatási és oktatási célokat egyaránt szolgál, ugyanakkor az érdeklődő nagyközönség számára is használható kíván lenni. Ebben a tekintetben egyedülállónak tekinthető nemzetközi viszonylatban is. Nagy szerepe lehet a tudománytalan etimologizálás, dilettáns nyelvrokonsági elméletek elleni ismeretterjesztésben, hiszen a nemzetközi összehasonlító nyelvészetben kikristályosított módszerekkel segít bizonyítani a magyar nyelv uráli eredetét.
- Egyértelműen a nagyközönség, a lehető legszélesebb felhasználói kör számára készült az *iTranslate4.eu* projekt fejlesztéseinek eredményeként 2011 márciusára megnyíló, az EU összes hivatalos nyelve között a lehető legjobb minőségű fordítást biztosító fordítórendszer portálja.

Tankönyvek készítése

- A Magyarországon egyedülálló általános nyelvészeti bevezető tankönyv-kézikönyv, *A nyelv és a nyelvek* átdolgozott és jelentősen bővített kiadásának előkészítése folyt. A könyv a nyelvtudomány egészéről ad tudományosan megalapozott, korszerű és ugyanakkor jól érthető áttekintést.
- A magyarországi románok körében végzett névtani kutatás eredményeiből oktatási segédanyag készült nemzetiségi iskolák számára.

Tudományos ismeretterjesztés

- Az intézet önálló szakmai információs központként működik, melynek egy elemeként számos a szélesebb közönség érdeklődésére is számot tartó publikációt kínál nyilvános olvasásra, letöltésre, a *NyelvésInfo* elektronikus levelező rendszer pedig 565 külső címre továbbít rendszeresen információkat tudományos programokról, konferenciákról, pályázatokról és más aktuális témákról. A *Fonetika* honlapot és a neurolingvisztikai témákban szolgáltató *Neuroinfo* honlapot rendszeresen frissítik. A Finnugor osztály internetes honlapja közli a *Miért uráli (finnugor) nyelv a magyar?* című anyagot. A *magyar kísérleti beszédkutatás története* címmel állandó kiállítást tart fent és fejleszt tovább az intézet. Emellett az intézet munkatársai számos más internetes fórumon is folytatnak ismeretterjesztő tevékenységet. Ilyen többek között a <http://www.nyest.hu> oldal („A nyelvész válaszol” rovat) és a NYELVÉSZ fórum. Ezek mellett mintegy 100, a finnugor nyelvekre és népekre vonatkozó ismeretterjesztő cikket, hírt stb. tettek közzé az azóta a *Nyest.hu* por-

tálba beolvadt *Rénhírek* című blogon (<http://renhirek.blogspot.com>), továbbá két munkatárs immár harmadik éve írja-szerkeszti az *Agyagtábla, papirusz. Az ókori Kelet és Egyiptom – kötetlenül és tudományosan* c. internetes szakblogot (<http://agyagpap.blogspot.com>).

- Az *Uralonet* adatbázisról, annak az oktatásban való felhasználhatóságáról a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából tartottak hivatalos bemutatót, ezen kívül pedig számos előadáson mutatták be különféle fórumokon.
- Nagy érdeklődést váltott ki a Magyar Tudomány Ünnepe keretében a *Bionyelvészet: Lehetőségek és kihívások* c. interdiszciplináris ülészak, melyen nyelvészek, pszichológusok, genetikusok ismertették ennek az izgalmas, mind a természettudósok, mind a társadalomtudósok számára fontos interdiszciplináris területnek a legújabb eredményeit. A *Magyar Tudomány* külön számban közli az előadások írott változatait.
- 2010 novemberében a Magyar Tudományos Akadémia székházában nagyszámú szakmai közönség és laikus érdeklődő jelenlétében mutatták be az *Új magyar tájszótár* 5. kötetét.
- Az Oktatási Minisztérium felkérésére szervezték az *Országos Kazinczy Szépírói Versenyt*, részt vettek a zsűri munkájában.
- A *Kutatók éjszakáján* előadást tartottak *Középkori tollbotlások* címmel.
- Ismeretterjesztő előadásokat tartottak az afáziás beszéd és mondatértés sajátosságainak megismertetésére az egészségügyben, szociális ellátásban dolgozó ápolókkal, akik az afáziások mindennapi terápiájában gondozásában vesznek részt.
- Részt vettek egy a nyelvészeti tudományos-ismeretterjesztő *Nyest.hu* portál által a nagyközönség számára szervezett kerekasztal-beszélgetésen a régészet, nyelvészet és genetika szerepéről az őstörténeti kutatásokban, valamint több sajtóinterjút adtak.

Megjelenés a médiában

- Megjelentették a magyar nyelvemlékekkel foglalkozó kétrészes írásnak a kéziratok irodalomról szóló második részt az *Élet és Tudomány* c. folyóiratban.
- Az intézet egy munkatársa nyelvtechnológiai szakszerkesztőként részt vesz a *Mindentudás Egyeteme 2.0* szervezésében.

Közhasznú tudományos szolgáltatások, közönségszolgálati munka

Alapvetően a tudomány és a társadalom közti párbeszédet szolgálja a Nyelvművelő és Nyelvi Tanácsadó Csoport tevékenységköre: nyelvi tanácsadás, nyelvi ismeretterjesztés, a helyesírás gondozása, az utónév-szavvéleményezés folyamata. A nyelvhasználat változásai, az új nyelvi jelenségek, új szavak, a normákban bekövetkező változások különösen érdeklik a laikusokat (pl. ikes ragozás, új szavak, szleng, nyelvi változatok, a média nyelve stb. témakörökben). Ezeken a területeken lehetőség volt az alapvető tudományos ismeretek átadására, a nyelvi babonák, sztereotípiák, a nyelvi stigmatizáció negatív hatásának csökkentésére.

III. A KUTATÓHELY HAZAI ÉS NEMZETKÖZI KAPCSOLATAI 2010-BEN

Hazai kapcsolatok

- Új munkakapcsolat épült ki a Nyelvtechnológiai Kutatócsoport és a Szegedi Egyetem Könyvtártudományi Tanszéke között az AMICUS projekt munkálatainak keretében.
- Az *iTranslate4.eu* projekt szoros együttműködést jelent a projektben rendszerintegrátor szerepét vállaló MorphoLogic Kft.-vel
- Együttműködés kezdődött a Montana Tudásmenedzsment Rendszerintegrátor és Szoftverfejlesztő Kft.-vel és a BME Távközlési és Telematikai Tanszékével a *Monspeech* projekt keretében, melyhez a Fonetikai Osztály a Beszéltnyelvi Adatbázis továbbfejlesztésével járul hozzá.

- Az *ember-gép kommunikáció technológiájának elméleti alapjai* című TÁMOP 4.2.2 projektum kapcsán együttműködés jött létre a Nyelvtechnológiai Kutatócsoport és a Debreceni Tudományegyetem Tudományegyetemi Karokhoz tartozó Informatikai Kar Digitális Képfeldolgozó Csoportja, valamint a Bölcsészettudományi Kar Digitális Bölcsészeti Központja között.
- A BME Kognitív Tudományi Tanszékével az *ABSTRACT: The origins, representation and use of abstract concepts* című FP-6-os európai projektben született együttműködés.

Felsőoktatás

Az intézet immár 20. éve működtette folyamatosan (az ELTE-vel együttműködve) az ELTE-MTA Elméleti Nyelvészet szakot (jelenleg: alapszak + mesterszak) és doktori programot, gondoskodott a kurzusok megtartásáról, a tutorizálásról, szakdolgozati és doktori disszertáció témavezetéséről. Emellett számos felsőoktatási intézmény szakjain oktattak az intézet munkatársai: ELTE BTK – Fonetikai Tanszék, Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Távol-keleti Intézet, Nyelvtudományi Doktori Iskola; ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar – Logopédiai Tanszék; SzTE BTK – Angol-Amerikai Intézet, Finnugor Nyelvtudományi Tanszék, Budapesti Média Intézet, Kommunikáció és Médiatudományi Tanszék, Nyelvtudományi Doktori Iskola; KRE BTK – Magyar Nyelvtudományi Tanszék, PPKE BTK – Angol Intézet, Klasszika-Filológia Tanszék, Magyar Nyelvészeti Tanszék; Miskolci Egyetem – Magyar Nyelvtudományi Tanszék; PTE – Klasszika-Filológia Tanszékén. A következő intézmények nyelvészeti doktori képzésében vettek részt: ELTE BTK, SzTE BTK, PPKE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola. Négy intézeti munkatárs doktori iskola illetve doktori program vezetője.

Tudományos fokozat: 3 munkatárs szerezte meg a PhD fokozatot.

Az intézet munkatársai tevékenyen részt vesznek a hazai tudományos közéletben: a kutatók 52 hazai konferencián képviselték előadásaikkal az intézetet.

Nemzetközi kapcsolatok

Az intézet munkatársai számos külföldi intézménnyel működnek együtt, évek óta egyre több nemzetközi kapcsolatot létesítenek, az elszámolási évben a következő új együttműködések kötődtek:

- Az MTA és a Román Akadémia közötti csereprogram keretében a Román Akadémia Al. Philippide Filológia Intézete (Iași/Jászvásár) 2010–2012 között tervezett: *The Romanian Diaspora in Budapest. A Socio-Cultural Analysis* című projektum elkezdődött. Ennek keretében 15 Budapesten élő romániai születésű adatközlővel készült román nyelvű interjú.
- Az *iTranslate4.eu* projekt keretén belül folyamatos az együttműködés egy 10 tagú nemzetközi konzorcium keretein belül a francia, német, lengyel, bolgár, szlovén, finn, lett partnerekkel és a MorphoLogic Kft-vel (Magyarország).
- Az *AMICUS* projektben amerikai, német, svéd, spanyol intézményekkel alakult ki együttműködés.
- A *CESAR* pályázat kapcsán szoros együttműködés a konzorcium partnereivel: a Zágrábi Egyetem Bölcsészettudományi Kara, a Lengyel Tudományos Akadémia Számítástechnikai Intézete, a Łodzi Egyetem, a Belgrádi Egyetem Matematikai Kara, Szlovák Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete, és a Bolgár Nyelv Intézete.
- Együttműködés és ennek keretében konferencia szervezése a Norilszki Ipari Intézet Humán Kar, Filozófiai, Történettudományi, Szocioökonómiai Tanszék (Oroszország) a samojéd kutatások és terepmunka kapcsán.
- Az uráli nyelvek kutatásában kétoldalú együttműködést újítottak meg az Orosz Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetével (Moszkva, Oroszország).

Az intézet kutatói a nemzetközi tudományos közéletben is szerepet vállalnak szerkesztő bizottságokban: *The Phonetician*, a *Govor*, a *Journal of the International Phonetic Association*. Évek óta részt vesznek 12 nemzetközi tudományos szervezet, akadémiai és felsőoktatási grémium munkájában.

Tudományos rendezvényszervezés

Az intézet által rendezett események:

Ob-Babel CRP Conference (Budapest, április), partnerintézmény: Ludwig-Maximilians-Universität; *14th International Morphology Meeting* (Budapest, május), partnerintézmény: Universität Wien; *1st workshop of the iTranslate4.eu consortium* (Budapest, június); *A nyelvtörténeti adat: érvény és értelmezés* (Budapest, szeptember); *Bionyelvészet: lehetőségek és kihívások* – a Magyar Tudomány Ünnepeén tartott ülészak (Budapest, október); *20 éves az Elméleti nyelvészet szak* (Budapest, november)

Az intézet közreműködésével szervezett rendezvények:

IV. *Alkalmazott Nyelvészeti Doktorandusz Konferencia* (Budapest, február); *Таймырские Чтения 2010* [Tajmíri felolvasások 2010] kulturális konferencia a tajmíri őslakosokról (Norilszk, március), partnerintézmény: Norilszki Ipari Intézet, Humán Kar; *Primavera Ugrofinnica 2010* (Firenze, április); *11th International Congress of Finno-Ugric Studies* keretében több szimpózium (Piliscsaba, augusztus); *1st International AMICUS workshop on Automated Motif dDiscovery in CUltural heritage and Scientific communication texts* (Bécs, október). Ezen kívül az intézet egyes munkatársai számos más rendezvény szervezésében vettek részt.

Az intézet munkatársai **(fő)szerkesztők** illetve **szerkesztőbizottsági tagok** a következő folyóiratoknál, sorozatoknál: *Acta Linguistica Hungarica*, *Alkalmazott Nyelvtudomány*, *Approaches to Hungarian*, *Általános Nyelvészeti Tanulmányok*, *Beszédkutatás*, *Comprehensive Grammar Resources*, *Édes Anyanyelvünk*, *Glottology*, *Govor*, *Journal of the International Phonetic Association*, *Language and Computation*, *Lexikográfiai Füzetek*, *LingDok*, *Linguistic Diversity and Language Rights*, *Magyar Nyelvőr*, *Magyar Nyelv*, *Modern Nyelvtanítás*, *Névtani Értesítő*, *Nyelvtudomány*, *Nyelvtudományi Közlemények*, *Studia Uralo-Altaica*, *The Linguistic Review*, *The Phonetician*. Emellett a *Magyar Nyelvtudományi Társaság Magyarantári Tagozata* internetes folyóirat rovatát vezetik.

A nyelvtudomány kiemelkedő egyéniségei közül meghívásra egyhetes szemantikai tárgyú szuperkurzust tartott az intézetben Henk Verkuyl (Utrechti Egyetem) *Binary Tense* címmel. Bart Geurts és Andreas Haida egy-egy hetet töltött az intézetben, két-két nyilvános előadást és konzultációkat tartva: Andreas Haida (Institut für Deutsche Sprache und Linguistik, Berlin) *Theticity and Contrastivity in Korean with Reference to Hungarian*, Bart Geurts (Nijmegen) *The syntax-semantics of internally headed relatives in Japanese (and Korean)*.

Vendégelőadóként az intézetben jártak: Ichim, Ofelia – Florin-Teodor Olariu (a Román Tudományos Akadémia Philippide Román Filológiai Intézete): *A Research Project About the Romanian Immigrants in Turin, Italy*; Youngchul Jun (Seoul National University): *Theticity and Contrastivity in Korean with Reference to Hungarian*; Mády Katalin (LMU, München): *Exhaustive Focus in Wh-Questions*; Klaus Hölker (Universität Hannover): *A magyar (kontasztív) topik prozódiajának kísérletes vizsgálata*; Alexander Grosu (Tel-Aviv University): *Remarks on Mental Spaces*; Bickel Balthazar (Universität Leipzig): *“Embedded implicatures” explained*; *Free choice and the proper treatment of quantity implicatures*; Michal Starke (University of Tromsø): *Case in Nanosyntax*; Giampaolo Salvi (ELTE): *A most elkészült olasz történeti nyelvtan és a munkálatokat segítő elektronikus nyelvtörténeti adatbázis bemutatása*

Az intézet munkatársai számos helyen tartottak vendégelőadást belföldön és külföldön egyaránt: intézeti munkatárs meghívott oktatóként kurzust tartott a zadari nyári egyetemen (CLS2010) *Analogy in Theoretical and Computational Linguistics* címmel (augusztus, Horvátország). Az OTKA F 68139 körébe tartozó kutatások keretében előadásokat tartottak a Münchener Egyetemen: *Contrastive topics between syntax and pragmatics in Hungarian: An experimental analysis*. Institut für Phonetik und Sprachverarbeitung, LMU München (június Németország). Meghívott előadóként előadást tartottak a Noriliski Ipari Intézet Humán Karán a magyarországi szamojéd terepkutatásokról.

A kutatók számos nemzetközi konferencián, rendezvényen tartottak előadásokat: *Old World Conference in Phonology 7* (Nice, január), *Language Rich Europe Partners' Meeting* (Berlin, február), *Anatolische Literaturen. „Autoren” – Textstrukturen – „Zuhörer”* (Bonn, február), *IV. Alkalmazott Nyelvészeti Doktorandusz Konferencia* (Budapest, február), *28th West Coast Conference on Formal Linguistics* (Los Angeles, február), *Ob-Babel CRP Conference* (Budapest, március), *Discurs, Cultură, Context în mediul profesional. Conferință Internațională* (Kolozsvár, március), *Second Workshop on Modalpartikeln und Satztypen im Sprachvergleich Deutsch-Ungarisch* (Göttingen, március), *Таймырские Чтения 2010* [Tajmíri felolvasások 2010] kulturális konferencia a tajmíri őslakosokról (Norilszk, március), *Tudomány az oktatásért—oktatás a tudományért* (Nyitra, április), *46th Meeting of the Chicago Linguistic Society* (Chicago, április), *Primavera Ugrofinnica 2010* (Firenze, április), *A magyar nyelvészeti kutatások újabb eredményei II.* (Kolozsvár, április), *Linguistic Borrowing into Coptic. Inaugural Conference of the DDGLC project* (Lipcse, április), *14th International Morphology Meeting* (Budapest, május), *18th Conference of the Int'l Association of Chinese Linguistics (IACL 18)* (Cambridge, MA, május), *Semantik und Pragmatik im Südwesten* (Göttingen, május), *NooJ conference* (Komotini, május), *The International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2010)* (La Valetta, május), *Stability and Adaptation of Classification Systems in a Cross-Cultural Perspective* (Párizs, május), *Categorizing Human Experience: Classification in Languages and Knowledge Systems (COST A31)* (Párizs, május), *International Workshop on Semantic Roles* (Pavia, május), *14th Annual Conference of the European Association for Machine Translation* (Saint-Raphaël, május), *Sesiunea științifică Arhivele și cercetarea istorică* (Szováta, május), *5th International Symposium of the Linguistic Politeness Research Group (LPRG): “Politeness On- and Offline”* (Basel, június), *Kőrösi Csoma's Heritage – Hungarian Tibetology: Present and Future* (Budapest, június), *Gedenksymposium Eugen Helimski* (Hamburg, június), *13th Conference of the International Clinical Phonetics and Linguistics Association* (Oslo, június), *4th Meeting of the International Association of Comparative Semitics* (Zaragoza, június), *3rd Annual International Conference on Literature, Languages & Linguistics*, (Athens, július), *56e Rencontre Assyriologique Internationale* (Barcelona, július), *Diachronic Generative Syntax 12* (Cambridge, július), *18th Conference of the European Association of Chinese Studies (EACS XVIII)* (Riga, július), *European Association for Lexicography (EURALEX) Conference 2010* (Leeuwarden, július), *Digital Humanities 2010* (London, július), *3rd International Conference on Hausa Studies: African and European Perspectives* (Nápoly, július), *Greek and Latin from an Indo-European Perspective 3.* (Pozsony, július), *4th Workshop on Language Technology for Cultural Heritage, Social Sciences, and Humanities* (Lisszabon, augusztus), *European Language Diversity for All (ELDIA) The Finno-Ugric language minorities in Europe - workshop* (Oulu, augusztus), *Generative Linguistics in the Old World (GLOW) Asia* (Peking, augusztus), *11th International Congress of Finno-Ugric Studies* (Piliscsaba, augusztus), *The Science of Aphasia XI. Neurocognitive Contributions to Biolinguistics* (Potsdam, augusztus), *43rd Annual Conference of the British Association for Applied Linguistics* (Aberdeen, szeptember), *6th International Conference On Language Acquisition (AEAL 2010)* (Barcelona, szeptember), *16. Élőnyelvi Konferencia: „Nyelvi mítoszok, ideológiák, nyelvpolitika és nyelvi emberi jogok*

tika és nyelvi emberi jogok Közép-Európában elméletben és gyakorlatban” (Beregszász, szeptember), *Mercator Network Partner Meeting* (Budapest, szeptember), *Cultură și identitate românească. Tendințe actuale și reflectarea lor în diasporă* (Jászvásár, szeptember), *Egypt and the Near East – The Crossroads. International Workshop on the Relations between Egypt and the Near East in the Bronze Age* (Prága, szeptember), *Sociolinguistics Symposium 18*, (Southampton, szeptember), *Linguistics PhD seminars* (Tallinn, szeptember), *SLE workshop Partitives* (Vilnius, szeptember), *Implementation of Minority Protection Rules in New EU Member States: Education and Language Use* (Zürich, szeptember), *First International AMICUS Workshop on Automated Motif Discovery in Cultural Heritage and Scientific Communication Texts* (Bécs, október), *Beyond Dichotomies, Cognitive Linguistics Conference* (Budapest, október), *Formal Approaches to South-Slavic Languages* (Dubrovnik, október), *Conference on SINtaksa FONologija I Jezička Analiza (SinFonIJA3)* (Újvidék, október), *Facts and Myths in Historical Linguistics* (Bécs, november), *Implementation of Sign Language Legislation Conference (European Parliament)* (Brüsszel, november), *5th Terminology Summit. Terminology 2010: Quality Matters.* (Budapest, november), *Kolloquium „Satztypen des Deutschen im Vergleich”*, (Budapest, november), *L'autunno estone* (Firenze, november), *Al XX-lea Simpozion Internațional al cercetătorilor români din Ungaria* (Gyula, november), *Scuola Superiore Normale Seminars* (Pisa, november).

IV. A 2010-BEN ELNYERT FONTOSABB HAZAI ÉS NEMZETKÖZI PÁLYÁZATOK RÖVID BEMUTATÁSA

*CESAR: CE*ntral and South-East EuropeAn Resources. ICT-PSP-271022. Az EU Bizottsága 7. keretprogramjába (ICT-PSP Call 4, Theme 6: Multilingual Web) tartozó pályázatról van szó, amelyben nyolc közép- és kelet-európai felsőoktatási intézménnyel és kutatóhellyel közösen vesznek részt. A projektum 2011 februárjában indul az intézet nyelvtechnológiai kutatócsoportjának koordinálásával, célja a nemzeti nyelvi infrastruktúrák egységesítése, összekapcsolása, a páneurópai egységes digitális piac nyelvi támogatásának érdekében. A teljes támogatás összege: 323 428 EUR

NKA 2521/2745 *Schmidt Éva Könyvtár 5.*: A Schmidt Éva Archívum kezelőjeként és kurátorként a hagyatékhagyótól nem zárolt anyagok publikálása csak pályázati támogatással oldható meg. A könyvtár 5. kötete Schmidt Éva munkásságának, s egyben az obi-ugor népek hagyományainak egyik központi témájából publikál: a medve kultusz leírásából. A teljes támogatás összege: 300 000 Ft

NKA 2513/0136 *Uralonet: Interneten elérhető felsőoktatási segédeszköz a magyar nyelvtörténet és az összehasonlító nyelvészet tanításához*: Az etimológiai adatbázis oktatási segédeszközként (is) alkalmazható szerkezetének a kidolgozását célozta a pályázat. A teljes támogatás összege: 940 000 Ft

NKTH – Mecénatura, MEC-09-4-2010-0306 *Multling: európai többnyelvűség: gyakorlatok és távlatok Kelet-Közép-Európában*: A Többnyelvűségi Kutatóközpont a magyar EU elnökség égisze alatt nagyszabású nemzetközi konferenciát rendez „Többnyelvűség Európában: távlatok és gyakorlatok Kelet-Közép-Európában” címmel. A konferenciához kapcsolódóan kötet és internetes tudásbázis építése. A teljes támogatás összege: 12 717 000 Ft

OTKA K 81189 *Morfológiailag elemzett nyelvtörténeti korpusz a magánéleti nyelvhasználat köréből*: A munkálat arra vállalkozik, hogy gazdag szociolingvisztikai szempontrendszer figyelembe vevő, terjedelmes korpuszt felölelő morfológiailag annotált adatbázist építsen ki a magánéleti nyelvhasználat közel álló szövegtípusok köréből, mely teszi, hogy egyszerűen jussanak hiteles adathoz azok a nyelvészek, akik a magyar nyelvtörténet különböző területeit

kutatják. Az időkor a 15. század vége és a 18. század utolsó harmada közötti mintegy három évszázad, a korpusz anyagát magánlevelezések és bírósági jegyzőkönyvek adják. A teljes támogatás összege: 10 281 000 Ft

OTKA K 81574 *Variabilitás és változás: a nyelvcseré vizsgálata látszólagos és valóságos időben*: A kutatás célja a valóságos idő (20 év) és a látszólagos idő (4 generáció) nyelvcserére gyakorolt hatásának leírása (1990–2010 között). A tervezett elméleti kérdések: miként hozható összefüggésbe a nyelvi variabilitás és a nyelvi változás; mi a kapcsolat a közösség tagjainak nyelvi viselkedése és az általuk megfogalmazott identitásuk, a gyakorlati közösségben elfoglalt pozíciójuk, valamint az általuk képviselt nyelvi, kétnyelvűségi attitűdök és ideológiák között. A tervezett longitudinális kutatás az egyetlen, amely egy magyarországi kisebbségi közösség nyelvcseréjéről szól és három terepmunkára épül. A teljes támogatás összege: 5 774 000 Ft

OTKA PUB-F 81666: *Humán és társadalomtudományi referencia-adatbázis*. A pályázat első szakasza lezárult: több mint 200 hazai folyóirat hivatkozásainak referencia-központú elektronikus feldolgozása megtörtént. Tárgyalások zajlottak le az MTMT vezetésével az adatbázis majdani beépítéséről. Az adatbázis az egész magyar humán- és társadalomtudományi szférát fogja szolgálni, továbbá példaértékű lesz a nemzetközi környezetben is. A teljes támogatás összege: 9 718 000 Ft

Egy fiatal munkatárs Junior Fellowship-et nyert el, kutatóhely: Research Center for Anatolian Civilizations, Koç University, Isztambul; a támogatás teljes összege: 3200 USD. A kutatás várható eredménye egy monográfia és kiegészítő tanulmányok a luvi epigráfia és lexikográfia témakörében. Egy másik munkatárs 3 évre elnyerte az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíjat (2010 szept. 1. – 2013 aug. 31.)

További pályázatok, melyek (partnerintézményként) az intézet számára nem járnak bevétellel:

Identitás projektum – FOG-FOF-10; SINOSZ–Többsnyelvűségi Kutatóközpont: A jelnyelvi törvényben foglaltak sikeres megvalósításához járul hozzá a kutatás, amelynek eredményeképpen létrejön egy 90 interjút tartalmazó multifunkcionális korpusz, amely a többgenerációs siketek, a siket szülők halló gyermekei és a siket gyermeket nevelő halló szülők nyelvelsajátítási, nyelvi szocializációs és nyelvhasználati mintáit, valamint a jelnyelvnek az identitásában betöltött szerepét, továbbá az érintett csoportok valós kommunikációs igényeit térképezi fel.

Language Rich Europe: Lifelong Learning Programme/DG EAC/41/09: a British Council irányításával, az Európai Bizottság által társfinanszírozott projektben partnerek és szakértők széleskörű hálózata kutat 19 részt vevő országban, aminek eredményeként létrejön egy innovatív és interaktív mérési eszköz, az „Európa Többsnyelvűségi Politikáinak és Gyakorlatainak Mutatója”, mely segít vizuálisan megjeleníteni a többsnyelvűség szerepét és annak támogatását a részt vevő országokban, és kiemeli a már meglévő jó gyakorlatokat. Támogatás elsősorban a kapcsolattartásra, utazásra: 6000 EUR

QualiRom 511678-LLP-1-2010-1-AT-KA2-MP: Konzorciumvezető: Research Unit for *PLURILINGUALISM*, Graz. A projekt célja, hogy kritikailag elemezze a romani nyelv helyzetét az oktatásban, s a részt vevő országokban monitorozza a romani oktatási gyakorlatot, majd európai szintű minimum sztenderdeket dolgozzon ki a közoktatás, a tanárképzés és a felnőttoktatás számára

V. A 2010-BEN MEGJELENT JELENTŐSEBB TUDOMÁNYOS PUBLIKÁCIÓK

B. Lőrinczy, É., Hosszú, F. (szerk.), *Új magyar tájszótár 5. Sz–Zs*. [New Hungarian Dialect Dictionary, vol.5.: Sz–Zs] Budapest: Akadémiai Kiadó, 2010. 856 p.

- Bakró-Nagy, M. /f/ > /h/ aspiration in Nganasan. *Finnisch-Ugrische Mitteilungen* 32–33: pp. 35–46. (2010)
- Bakró-Nagy, M. The data in historical linguistics: On utterances, sources, and reliability. *Sprachtheorie und Germanistische Linguistik* 20:(2) pp. 133–195. (2010)
- Bánrétí, Z. Recursion in aphasia. *Clinical Linguistics & Phonetics* 24:(11) pp. 906–914. (2010)
- Bárkányi, Zs., Kiss, Z. A phonetically-based approach to the phonology of v: A case-study from Hungarian and Slovak. In: Fuchs, S., Toda, M., Zygi, s M. (eds.) *Turbulent Sounds: An Interdisciplinary Guide*. Berlin: Mouton de Gruyter, 2010. pp. 103–142.
- Bartha, Cs., Kontra, H. E. Foreign language education in Hungary: Concerns and controversies. *Sociolinguistica* 24: pp. 61–84. (2010)
- Borbély, A. Minderheitensprachen im Berufsumfeld in Ungarn. *Lingua – Language and Culture* 9:(1) pp. 107–116. (2010)
- É. Kiss, K. A substitution analysis of quantifiers and adverbials in the Hungarian sentence. *Lingua* 120: pp. 506–526. (2010)
- É. Kiss, K. Is postverbal free word order in Hungarian a syntactic or a PF phenomenon? In: Erteschik-Shir, N, Rochman, L (szerk.) *The Sound Patterns of Syntax*. Oxford: Oxford University Press, 2010. pp. 53–71.
- Egedi, B. Possessive Constructions in Egyptian and Coptic. *Zeitschrift für Ägyptische Sprache und Altertumskunde* 137: pp. 1–12. (2010)
- Gósy, M., Horváth, V. Changes in articulation accompanying functional changes in word usage. *Journal of the International Phonetic Association* 40:(2) pp. 135–161. (2010)
- Haegeman, L., Ürögdi, B. Referential CPs and DPs: An operator movement account. *Theoretical Linguistics* 36: pp. 111–152. (2010)
- Hámori, Á. Illocutionary force, salience and attention management: A social cognitive pragmatic perspective. *Acta Linguistica Hungarica* 57: pp. 53–74. (2010)
- Hoffmann, I., Németh, D., Dye, D.C., Pákáski, M., Irinyi, T., Kálmán, J. Temporal parameters of spontaneous speech in Alzheimer's disease. *International Journal of Speech-Language Pathology* 12:(1) pp. 29–34. (2010)
- Kemény, F., Lukács, Á. Impaired procedural learning in language impairment: Results from probabilistic categorization. *Journal of Clinical and Experimental Neuropsychology* 32:(3) pp. 249–258. (2010)
- Lukács, Á., Leonard, L.B., Kas, B. Use of noun morphology by children with language impairment: The case of Hungarian. *International Journal of Language & Communication Disorders* 45:(2) pp. 145–161. (2010)
- Lukács, Á., Rebrus, P., Törkenczy, M. Defective verbal paradigms in Hungarian: Description and experimental study. In: Baermann, M., Corbett, G.C., Brown, D. (szerk.) *Defective Paradigms: Missing forms and what they tell us*. Oxford: Oxford University Press, 2010. pp. 85–102.
- Rebrus, P., Törkenczy, M. Covert and overt defectiveness in paradigms. In: Blaho, S., Rice, C. (szerk.) *Modeling Ungrammaticality in Optimality Theory (Advances in Optimality Theory)*. London: Equinox, 2010. pp. 195–234.
- Sass, B., Váradi, T., Pajzs, J., Kiss, M. (szerk.) *Magyar igei szerkezetek. A leggyakoribb vonzatok és szókapcsolatok szótára*. [Hungarian Verbal Constructions: A Dictionary of the Most Frequent Arguments and Collocations] Budapest: Tinta Könyvkiadó, 2010. 520 p.
- Surányi B. Subextraction from subjects and objects.: Cyclicity and Freezing. In: Torrens, V (ed.) *Movement and Clitics*. Cambridge: Cambridge Scholars Press, 2010. pp. 64–84.
- Surányi B. Toward a strongly derivational syntax. In: M. Putnam (szerk.) *Exploring Crash-Proof Grammars*. Amsterdam: John Benjamins, 2010. pp. 167–212.